

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

VII. Quomodo herba virens, & cætera vegetabilia hoc die fuerint producta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

tuit, vt statim, aut breuissimo tempore terra ex-
ficaretur, etiam sine extrinseco agente per solam
aquae subtractionem, & per reductionem ab in-
trinseco, si ea indigebat, id est, si naturalis eius
dispositio aliqua ex parte immutata fuerat, nam,
vt dixi, hoc etiam incertum est. Et ad hoc etiam
ponderantur verba illa, *congregentur aquae, & appa-
reat arida*, nam in illis significatur, non prius ap-
paruisse terram, & postea fuisse aridam factam,
sed statim aridam, & siccam apparuisse: nunc ve-
rò non examinando illam philosophicam doctri-
nam, valde probabile credimus, saltem diuina ef-
ficacitate factum esse, vt terra statim sicca, & in
sua naturali dispositione apparuerit. Ita enim
verba Scripturae sonant, & nullum hoc est incon-
ueniens: imò perfectioni diuini operis valde con-
sentaneum est.

Vnde obiter colligo cum Basilio supra vniuer-
sam aquam fuisse in loco preparato congregatam,
& omnino, ac omni ex parte, à terra, quae apparet,
fuisse separatam. Nam Scriptura indefinè dicit,
congregentur aquae, in quo modo loquendi omnes a-
quas includit, & nullam excipere permittit. Præ-
sertim cum addat, *quae sub caelo sunt*, nam omnes a-
quae existentes in terra, vel proximè supra terram,
sub caelo sunt. Ergo omnes illae in loco maris sunt
congregatae. Et ideo non rectè aliqui, vt supra re-
ferebam, inter aquas dulces, & salinas distinguunt,
dicentes, solum aquas salinas congregatas esse in
locum peculiarem, relictis aquis dulcibus in alijs
terris locis. Nam hæc distinctio in primis repu-
gnat verbis Scripturae, vt ponderauimus. Et de-
inde non potest accommodari, nam omnes aquae
ante hanc congregationem dulces erant, id est, si-
ne sapore, vt naturalis dispositio aquae postulat:
ergo potius aquae dulces congregatae fuerunt: pos-
tea verò distinctio illa fieri potuit, non omnes
partes aquae saliendo, quod an ita factum sit non
satis constat, quòmodo autem fieri potuerit sta-
tim dicam, nunc solum assero, nullam aquam in-
tra terram quasi illi admixtam relictam fuisse. Ex-
cipit tamen Pererius humorem aqueum, nam il-
lum censet non fuisse à terra separatam, quia il-
le veluti glutine compacta terra consistit, & sine illo
in minutissimum puluerem dissolueretur. Hoc
tamen, vt verum fatear, non satis intelligo, nam si
humor ille aqueus est aliqua substantia corporea,
tunc in hoc orbe terrae nulla erat præter elemen-
tum aquae & terrae. Ergo ille humor esset vera a-
qua, atque ita non omnis aqua fuisset à terra se-
iuncta. Si verò ille humor non est substantia, erit
aliqua humiditas, quæ est dispositio contraria
naturalis conditioni terrae, vt simplex elementum
est. Quapropter non credo indigere elementum
terrae extrinseco humore aqueo, vt in se compa-
ctum, & in suis partibus integrum, & continuum
subsistat. Nullam enim rationem huius necessita-
tis inuenio, nec video, cur substantia terrae pura
non possit ita consistere, sicut cætera elementa
pura, & integra conseruantur.

Hic tamen oritur ex dictis vltimum dubium,
quo sensu dictum fuerit, aquas fuisse congregatas
in vnum locum, cum videamus nunc in plura lo-
ca, imò & in plura maria esse diuisas, nimirum,
Oceanum, Mediterraneum, Rubrum, Arabicum,
Persicum, Caspium: præter quæ sunt etiam mul-
ta flumina, stagna, paludes, &c. Quæ omnia non
est verisimile postea fuisse diuisa, sed à principio
ita fuisse aquas congregatas: non ergo in vnum,
sed in plura loca congregatae sunt. Et augetur dif-
ficultas, quia non est verisimile, totam aquam v-
niuerſi hoc die salinam fuisse effectam, id enim non
fuisse terræ proficuum: ergo necessarium fuit plu-
ra esse aquarum loca, quia in eodem non potu-
issent aqua salina, & dulcis simul existere. Respon-
deri potest primo, non esse necessarium, illam loci v-
nitatem respectu omnium aquarum intelligere,
sed tantum respectu terræ, ita vt perinde dictum
sit, *in locum vnum*, ac si diceretur, in locum sepa-
ratum, ita vt amplius terram non operiret. Quod
fieri optimè potuit, congregando aquas in varia
loca partialia, quæ ad prædictum finem vnus in-
teger locus dici possunt, quamuis non sit conti-
nuus. Addit verò Basilius, estque valde probabile,
locum illum verè & propriè fuisse vnum, cuius
principale corpus est Oceanus, eius verò partes
minus principales sunt cætera aquarum loca, quæ
non sunt omnino diuisa, sed per externas vias, vel
internos meatus terræ illi coniunguntur. Nam
cætera maria illi continuantur manifestè, præter
Caspium, de quo inter auctores controuersia est, *Responſio al-
tera ex Basil.*
an cum Oceano continuetur, quam hic disputare
non est necesse, quia licet exterior continuatio il-
lius cum Oceano nulla sit, verisimilius est per plu-
ra flumina, quæ in illud confluunt, habere com-
municationem cum illo per varias vias subterra-
neas. Cuius indicium esse potest, quòd cum ma-
gna quatuor flumina in illud mare continuè in-
grediantur, illud nunquam redundat. Vnde con-
iectare possumus illa flumina per alias vias sub-
terraneas exire, & in locum, vnde egressa sunt, re-
uerſi, sicut de fluminibus vniuersaliter dixit Sapi-
ens Eccl. 1. Ex quo loco etiam colligimus, omnes
aquas continuè currentes, quæ viæ dicuntur,
communicationem, & continuationem inter se,
vel cum mari Oceano habere ad eum modum,
quo sanguis in corpore, licet in hepate principa-
lem sedem habeat, per venas corporis diffundi-
tur, & continuatur. Atque hac etiam ratione, licet a-
quæ dicantur congregatae fuisse in locum vnum,
nihilominus statim in plurali dicitur, *congregatio-
nesque aquarum appellauit maria*, vt indicauit Am-
bros. lib. 3. Exaëmeron, cap. 5. Possunt enim illa lo-
ca, & plura maria vocari propter magnam distin-
ctionem, & vnus locus propter aliquam conti-
nationem. Et ita etiam facile soluitur confirma-
tio, quia verisimile est, etiam loca fluminum, præ-
sertim principalium, in hoc ipso die facta fuisse, &
in eis, & fortasse in aliquibus paludibus, vel sta-
gnis, quæ ab illis conſiciuntur, & in quibus aqua
continuè per ingressum, & egressum fluit, aquas
dulces permanſiſſe, quia licet in principio, & fine
cum aqua salina continuetur, in locis aliquantulum
à mare distantibus dulcis existit, vt experi-
mento etiam comprobatur.

CAPVT VII.

Quomodo herba virens, & cætera vegetabilia hoc die fuerint producta.

1. Hoc est aliud huius diei tertij opus, quod his
verbis Gen. 1. describitur, *Vidit Deus, quod esset
bonum, & ait, Germinet terra herbam virentem, &c.* Cir-
ca quæ verba, & totam huius partis narrationem
nulla ferè occurrit noua quæstio grauis: & ideo
per breuia dubia rem totam expediemus. Præci-
pua enim difficultas hic est, quam attingit D. Th.
1. par. q. 69. art. 2. an hæc productio plantarum hoc
die facta intelligenda sit de productione ipsarum
in proprio esse actuali, & formali, (vt sic rem ex-
plicem) vel de productione tantum in semine, &
in potentia. Nam Diuus Augustinus libro quinto,
Genes. ad liter. cap. 4. & 5. & libro 8. cap. 3. postero-
rem partem tradit, dicens, terram in hoc die acce-
pisse virtutem germinandi omnia vegetabilia
quali conceptio omnium illorum semine, non ta-
men statim vegetabilia omnia produxiſſe. Quod
primo suadet verbis illis capitis secundi. *In die, quo
fuit*

*Prima Opus
eius quæstio
facta à D.
Thom.*

*Quid respo-
ndet Aug.*

*Eius prohi-
tio 1.*

Probatio 2.

Tertia

2.
Communis
& verior
aliorum Pa-
trum ratio-
ne.Suadet 1.
excludendo
fundamentum
Augusti.Suadet 2.
ad incommo-
dum.

Suadet 3.

3.
Præcedens
dicitur
applicatur
ad vegeta-
bilis.

fecit Deus cælum, & terram. Omne virgultum agri, priusquam germinaret. Quomodo enim potuerunt virgulta fieri, antequam terra germinaret, nisi quia casualiter prius, & quasi in radice, seu in semine facta sunt, & postea in actu producta? Secundò confirmari potest, quia verbum illud germinet, optime exponitur potestatiue ut sic dicam, id est, accipiat terra vim germinandi. Sicut in eodem ca. dicitur, Crescite, & multiplicamini. Tertiò potest confirmari, quia actualis productio vegetabilium nõ tam ad opus creationis, quàm ad opus propagationis pertinet, quod postea factum est. Et hanc sententiam sequitur Eucherius lib. 1. in Gen. cap. 1. & illi fauent Glossa interli. Hugo, & Lyran. dum verbum germinet dicto modo exponunt.

Nihilominus contraria sententia tenenda est, scilicet, produxisse Deum hoc die herbam, arbores, & alia vegetabilia actu in propria specie, & natura. Hæc est communis sententia Patrum Basil. homil. 5. Exaemer. Ambros. lib. 3. Exaemer. cap. 8. 11. & 16. Chrysost. homil. 5. in Gen. Damascen. lib. 2. de Fide, cap. 10. Theodor. Cyrilli, Bedæ, Glossæ ordinariæ, & aliorum, in Gen. Et idem sentit Diuus Thomas supra, soluens argumenta Augustini, quãvis propter reuerentiam eius quasi problematice semper procedat. Denique idem sentiunt omnes, qui in his operibus veram successiõnem, & temporalem distinctionem agnoscant. Nam August. in eam sententiam inductus est, quia omnia istorum dierum opera in eodem puncto creationis similiter didicit facta, alioqui verò inter primam creationem, & actualem istorum productionem temporis successiõnem intercessisse negare, non potuit: & ideo in hoc die tantum in virtute, & in semine plantas fuisse productas dicere compellitur. Quapropter, ablato priori fundamento, & posita in his diebus vera, ac temporali successiõne, ut alij Patres tradiderunt, & nos defendimus, illa expositio Augustini necessaria non est.

Et præterea si discursus ille solidus est, idem dicendum esset de productione piscium, & volatilium in quinto die, & aliorum animalium in die sexto, quia omnia hæc animalia sunt mixta, & ideo in seipsis non fuerunt facta in primo instanti: ergo necessarium erit dicere in illis quinto & sexto diebus solum in virtute, seu in semine esse facta: Hoc autem nullo modo dici potest. Primò, quia manifeste repugnat verbis Scripturæ, nam primo dicit, Creavitque Deus cetera grandia, & omnem animam viventem, & omne volatile, &c. Quæ verba per se sunt satis expressa, evidentius tamen declarantur, quia statim rebus sic productis, benedixit Deus, dicens, Crescite, & multiplicamini. Quæ verba manifestè supponunt, fuisse iam producta animalia, quæ possent sibi similia generare. Et eodem modo induci possunt verba sextæ diei, in quibus evidentiissimum est, quod dicitur, & creavit Deus hominem. Accedit præterea specialis ratio in animalibus, quia non possunt in semine produci, quia semen debet esse deciduum ab ipso animali, neque naturaliter potest extra ipsum animal conservari, aut operationem suam efficere, & ideo necessarium fuit, species singulas eorum immediate ab auctore naturæ in aliquo, vel aliquibus individuis primò fieri.

Hinc ergo eandem argumentandi rationem ad plantas convertimus. Primò quidem, quia non solum dictum est, germinet terra, sed etiam additum est, & factum est ita. Quid autem fuerit factum, declaratur, cum subditur, Et protulit terra herbam viventem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque semen secundum speciem suam. Vbi in primis non video, quomodo possit verbum illud, protulit terra, de productione in semine verificari. Quia terra si prius ha-

buit semen, quàm plantam, non protulit ipsa semen, sed potius a Deo recepit: ergo si protulit herbam, ut Scriptura dicit, oportet, quod herbam in actu, non in semine, seu virtute produxerit. Accedit, quod Scriptura statim declarat, qualis illa herba fuerit, scilicet, herba vivens, & faciens semen, & lignum faciens fructum, & habens seminem, vbi distinguendo herbam, & lignum a semine, manifestè declaratur, non produxisse terram herbam in semine, vel lignum in semine, sed potius produxisse herbam, vel lignum: a quibus semina similitudinem rerum procedunt. Præterea altera ratio de animalibus facta potest de plantis, seu vegetabilibus cum proportionem fieri: nam hæc etiam non sunt sine proprio semine, præsertim illa, quæ perfectiora sunt: imò in aliquibus frugibus terre fructus, & semen idem sunt: ergo non potuerunt prius in semine, quàm in fructu fieri, ut in tritico, & similibus videre licet. Ergo illa non potuerunt fieri in primo instanti creationis in virtute, seu in semine magis, quàm in actu, cum utroque modo sint eiusdem naturæ. Ergo facta sunt hoc tercio die, non ut semina, sed ut fructus, vel saltem in herba, sicut ad literam narrantur facta. In lignis autem, seu arboribus, licet semen soleat à fructu distingui: etiam ipsum semen est quoddam mixtum quod non magis potuit in principio creari, quàm cætera mixta: post instantem autem creationis potius dicendum est, talia semina facta esse ex ipsis lignis, & arboribus, ut Scriptura sonat, quàm e converso. Quod si fortasse quis dicat, per virtutem illam seu potentiam non intelligere Augustinum huiusmodi semina plantarum, sed aliâ peculiarem virtutem terræ ad germinandum inditam: hoc eadem facilitate, qua dictum fuerit, rejiciendum est, quia neque in Scriptura habet fundamentum, neque ipse Augustinus hoc declarat, neque secundum naturas rerum explicari potest, qualis illa virtus sit: opera autem miraculosa, vel extraordinaria absque necessitate, vel sufficienti testimonio audienda non sunt. Et hoc magis respondendo ad argumenta prioris sententiæ confirmabitur.

Primum testimonium ex Gen. 2. in superioribus explicatum est. Non enim dicitur Deus fecisse omnem virgultum agri antequam oriretur in terra, namque produxisse herbam antequam terra germinaret, quia fecit illa in virtute, prius quàm in actu: sed quia ipse solus illa produxit quasi per modum primæ creationis, priusquam naturali, & ordinario modo possent ab ipsa terra produci. Quam expositionem ex contextu ipso, & verbis sequentibus confirmavimus, & illam tradidit D. Thomas, ad hoc verbum germinet terra, respondetur in primis, si verbum illud solum, & sine maiori declaratione fuisset positum, tolerabilem futuram fuisse expositionem illam: tamen ex verbis adiunctis manifestè conflare, Deum non tantum dedisse terræ virtutem germinandi, sed etiam illam statim germinare fecisse, vel ipsum virtute sua herbam, & plantas in ea produxisse. Vnde addi etiam potest, dedisse quidem Deum terræ in hac die virtutem germinandi in perpetuum per continuam generationis successiõnem, & in hoc etiam verbo germinet significatum fuisse: nihilominus tamen hanc virtutem datam esse terræ, producendo in illa primas plantas, arbores, &c. a quibus semina procederent, quibus postea posset terra secunda fieri ad similia germinandum. Quod etiam in ipsis verbis indicari videtur, cum explicatur, produxit terram herbam facientem semen, & lignum habens seminem, unumquodque secundum speciem suam. Ad tertium respondet optimè D. Thomas, opus hoc, prout in hoc die factum est, non ad opus propagationis per-

SVARE
de Angeli
re 6. dierum
anima

JD. V

pertinuisse, quia non est ex præiactō semine ordinario generationis modo factum, sed ad primam constitutionem vniuersi, quatenus ab auctore totius nature non solum quoad corpora simplicia, sed etiam quoad mista præcipua, (vt ita dicam) in vniuerso per se intentā, immediatē productum est. Et specialiter pertinet ad opus ornatus respectu terræ, nam cum in principio inanis esset, & vacua, atq; etiam inuisibilis, & operta aquis, remotione aquarum viliibilis facta est, saltem quoad remotionem impedimenti, ne autem esset vacua & inanis, herbas, & arboribus statim ornata est. Atq; hoc confirmari potest ex cap. 2. Genes. vbi dicitur quod in his sex diebus *perfecti sunt cali, & terra, & omnis ornatus eorum*. Nemo autem negare potest, quin plantæ, & herba actu productæ, & radicatae in terra ad magnum eius ornatum pertineant, quem sola semina, aut potentia producendi illa non conferunt.

Et hinc obiter colligitur ratio, ob quam Deus in hac ipsa die, post congregationem, seu segregationem aquarum statim plantas produxit, nimirum, vt terram, ne turpis (vt sic dicam) seu incompota appareret, statim herbis, ac floribus vestiret. Accedit, quod si Deus statim vegetabilia non produxerit, etiam si illorum feminibus terram repleret, non potuisset, nisi longo tempore plantarum productio, præsertim arborum, & fructuum fieri: non decebat autem terram, quæ de se informe quoddam elementum est, multo tempore in ea dispositione manere. Aliunde verò, quia paulo post Deus animalia terrestria producturus erat, cibum etiam illis præparare voluit, & ideo opportunè statim in hoc die herbas, & ceteras plantas, seu arbores produxit.

Secundo autem quæri hoc loco solet, an solus Deus sua virtute hoc opus fecerit, vel mediante aliqua causa secunda. Vbi non est dubium de materiali causa, nam certum est, ex terra hac omnia produxisse, ac subinde in genere causæ materialis terram, seu eius materiam concurrissse, quod ad minimum verba Scripturæ statim tractanda conuincunt. Propria ergo interrogatio est de causa efficiente. Et quidem de Angelis pro certo supponitur in hoc opere nullam efficientiam, etiam remotam habuisse, quia ad hunc effectum nullus præuius motus localis necessarius erat, quem solum Angeli possunt efficere. De corporalibus item causis manifestum est, non potuisse ad illud opus effectiue concurrere virtute naturali, quia subito factum est, & per vniuersam terram. Solus Eugubinus in Cosmopæia finxit, Deum in primis duobus diebus, simul cum priori actione huius tertij diei, ita elementum terræ præparasse, vt naturaliter sequuta fuerit hæc plantarum productio, vtique virtute Solis, & aliarum causarum vniuersalium. Veruntamen hæc sententia non solum est omnibus Patribus, & Theologis contraria, sed etiam est per se incredibilis, & prorsus voluntaria, quia in terra nulla præparatio præcedere potuit, antequam remotis aquis appareret, nam licet fortasse aliquantulum humefacta relinqui potuerit, illa non erat dispositio sufficiens, nec sol, etiam si in terra dispositio præcederet, posset virtute naturali subito, seu breuissimo tempore talem, ac tantam plantarum productionem efficere.

De sola ergo terra est aliqua controuersia, nam Caietan. & Burgenfis affirmant, terram fuisse proximam causam efficientem huius operis. Fundantur in verbis Genes. *Protulit terra herbam virentem*, &c. nam verbum *protulit* efficientiam significat. Nihilominus contraria sententia est magis recepta, quod solus Deus tanquam principale, proximi, ac totale principium efficiens ex terra tan-

Suarez. de opere sex dierum.

quam ex materiali causa plantas produxit. Hæc sententia sumitur ex Basilio, Ambrosio, Chrysostomo in Gen. vbi etiam Lyran. Abulc. Pereyr. Ascan. & alij illam defendunt, & fauet D. Thom. 1. p. q. 71. art. vnic. ad 1. vbi de animalibus loquitur, videtur autem esse eadem ratio de vegetabilibus. Et hæc sententia est magis philosophica, & rationi conformis, cui magis inhaerendum est, quando Scriptura non cogit. Ratio autem est, quia cre-

Ratio theologica.

rendum non est, terram fuisse supernaturaliter eleuatam ad efficiendum per modum diuini instrumenti, quia (vt saepe diximus) hæc opera miraculosa & supernaturalia non sunt per se ad primam naturæ institutionem accommodata: & ideo sine reuelatione fingenda non sunt. Neque etiam potuit terra naturali virtute dictam efficientiam habere, quia neque ipsa per se habet huiusmodi virtutem naturalem, neque etiam habebat semina rerum, in quibus hæc virtus esse solet. Præter-

Ratio philosophica.

quam quod, licet illa haberet, etiam ipsa semina non possent tam breui tempore, & quasi in momento huiusmodi effectus naturaliter producere. Præterea possumus hoc modo philosophicam rationem efficere, quia illa pars terræ, ex qua vnaquæque planta generata est, non poterat effectiue concurrere ad illius productionem, quia ex illa sequuta est eiusdem terræ productio, & non poterat ipsamet suam corruptionem efficere. Neque etiam vna pars terræ potuit ex alia parte eiusdem terræ plantam producere, cum essent similes non tantum in forma substantiali, sed etiam in dispositionibus.

Ad fundam. Caietan. & Burgenfis.

Alius ergo Deus author illius operis fuit tanquam naturæ auctor, & institutor. Neque obstant citata verba Gen. 1. nam explicanda sunt per alia capitis 2. *Fecit Dominus celum & terram, & omne vi cultum agri, &c.* Et clarius infra: *Produxitq; Dominus Deus de humo omni lignum, &c.* Ergo cum prius dictum est, *germinat terra velp otulit terra*, in suo genere intelligendum est. Et specialiter significatum est, D E V M produxisse plantas non ex nihilo, sed ex ipsa terra, sicut etiam nunc dicitur producere terra, quamuis ipsa non faciat, sed semen, quod est in ipsa, vel etiam Sol, & alia similes causæ.

S. Quæstio.

Tertia quæstiuncula est, in quanta varietate, seu specierum multitudine fuerint vegetabilia simul hoc die producta. In qua dubitatione omnes conueniunt, tunc fuisse productas omnes species arborum, segetum, & olerum perfectorum, quæ & ad perfectionem vniuersi, & ad vsum hominum, vel etiam ad cibum iumentorum necessaria sunt. Nam ista ab auctore naturæ per se intentā fuerunt, & ad dictos fines ordinata. Item quia non fiunt nisi per propagationem, & seminationem: nec semina eorum possunt naturaliter decidi, nisi ab aliquibus indiuiduis talium specierum: & ideo oportuit omnes species primo produci in aliquo, vel aliquibus indiuiduis. Ergo omnia simul in eo die facta sunt, quia post primam mundi creationem, distinctionem & ornatum Deus non produxit immediatē, & tanquam naturæ artifex nouas rerum species, sed solum quantum ex primis tunc productis deriuari potuerunt. Quot verò indiuidua Deus in vnaquæque istarum specierum produxit, incertum nostris est. Iam an omnes istæ species in omnibus regionibus, & prouintijs vniuersi produxit, etiam est incognitum. Quantum verò experientia docet, verisimile est, non omnes vegetabilium species vbique esse productas, sed quasdam in hoc hemisphærio, & alias in alio, & simili modo in varijs vtriusq; regionibus iuxta sapientissimam Dei distributionem productas fuisse, quia Deus optimè nouit varia terrarum climata, & syderum influentias, ac regionum dispositiones, his vel illis fructibus terræ magis accom-

Quæ species vegetabiles sint productæ hac die.

Quot earum indiuidua, & quibus in regionibus, incertum.

I moda-

modatas. Si verò aliqua sunt plantæ, quæ vbiq[ue] facile conseruari, aut propagari possunt, fortasse illæ in omnibus regionibus, vel saltem in nimis distantibus, ad quas non poterant facile ex alijs transferri, simul productas fuisse, credibilis est.

9. At vero de quibusdam plantis, aut venenosis, & nociuis, aut noxijs humano corpori, dubitari solet, an fuerint hoc die productæ. Et ratio dubitandi est, quia ista non videntur introducta in mundo, nisi propter peccatum hominis, videntur enim effectus illius maledictionis Dei, Genes. 3.

Quia comedisti de ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas, & tribulos germinabit tibi. Ergo si homo non peccasset, terra tribulos, & spinas non germinaret, & à fortiori, nec alias herbas magis nociuas, & venenosas. Propter quod argumentum videtur ita sensisse Augustinus libro primo de Genesi, contra Manichæos capite 23. vbi verba illa Genes. Germinet terra herbam viuentem, ipse legit, herbam pabuli. Et subiungit obiectionem Manichæorum, Si Deus iussit nasci de terra herbam pabuli, & lignum fructiferum, quis iussit nasci tantas herbas, vel spinas, vel venenosas, vel infuisti feras? Et respondet, ante peccatum hominis non esse scriptum, quod terra aliud protulerit, post peccatum autem ortæ sunt spinæ, & alia propter peccatum.

Et ad hoc inducit prædicta verba Genes. Et in eadem sententia saltem quoad spinas, & tribulos sunt Basil. homil. 5. Ambros. libr. 3. cap. 9. & 11. Beda, & Rabanus in Genes. Damascenus libro secundo de Fide, capite 10. cum tanta exaggeratione, ut dicant, etiam rosam futuram fuisse sine spinis, si homo non peccasset. Quod etiam sentit Aiciuin. quæstion. 78. in Genes. Et potest tandem hoc confirmari, quia productis à Deo plantis, additur, Et vidit Deus, quod esset bonum. Ergo signum est solum produxisse herbas proficuas, non verò noxias, & (ut ita dicam) penales.

10. Nihilominus contrariam sententiam docet Diuus Thomas quantum ad spinas, & tribulos 1. part. quæst. 69. art. 2. ad 2. & 2. 2. q. 164. artic. 2. ad 1. Et fuit sententia Augustini 3. Genes. ad liter. c. 18. vbi, & dicta in priori loco retractat, & locum Genes. nefas aliter exponit, ut statim dicam. Et quo ad alteram partem de herbis noxijs consentiunt Ambrosius, Basilus, & alij in præcedenti §. allegati. Et hæc etiam est communior sententia expositorum in Genes. & Theologorum. Et quidem, quoad herbas noxias, seu venenosas non videtur dubitandum, quia istæ sunt in suis speciebus perfectæ, & ideo per se pertinent ad perfectionem vniuersi.

Deinde quoniam licet ad quosdam effectus sint noxiæ, ad alios sunt vtilis, & medicinales, præsertim cum alijs mixtæ, & bene temperata. Aliquæ etiam ex his herbis aliquibus animalibus in pabulum deseruiunt. Denique si huiusmodi plantæ non fuissent ante peccatum hominis productæ, oportuisset postea ab auctore nature denuo creari, saltem illo lato modo, quo alias rerum species in istis sex diebus procreauit, quod est contra supra dicta, & contra illud Gen. 1. in fine. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & eam valde bonam. id est, omni ex parte perfectam & consummatam, & ideo subditur in principio capitis secundi, Perfecti sunt cali, & terra, & omnis ornatu eorum: compleuitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere quod præterat. Ex quibus omnes colligunt, nullas rerum species Deum postea per se creasse. Nec vero ad istarum rerum productionem necessaria erat occasio peccati, tum quia, licet homo peccaturus non fuisset, huiusmodi herbæ illi non nocerent, sicut neque ignis illi posset nocere, quia modo suo immortalis, & impasibilis esset, utiq[ue]

palsione noxia, aut corruptente. Postquam autem lapsus hominis erat futurus, Deus præsciens futuri peccati potuit has herbas ante producere, non in penam, sed in medicinam, vel alias utilitates hominis per peccatum facti mortalis.

Vnde etiam de spinis, & tribulis verissimum censeo, non fuisse producta solum in penam peccati, & futura fuisse, etiam si homo non peccasset. Quod recte ostendit Augustinus in posteriori loco, quia etiam ista omnia habent suas utilitates, vel notas, vel occultas, & aliquibus animalibus hæc in cibum conuenientem esse solent. Deinde est hoc multo euidentius de spinis rosarum, & aliarum arborum, & fructuum perfectiorum. Nam illæ spinæ pungentes, quas habent, connaturales illis sunt, & à natura datæ quasi in munimentum, & defensionem. Ergo non magis habent originem à peccato, quam ipse rosa, vel similes plantæ. Imo esset miraculum, huiusmodi flores vel fructus sine his naturalibus ornamentis nasci. Denique alie etiam spinæ, & tribuli, licet nascerentur homine non peccante, illum non affigerent, nec aliquo dolore afficerent: cur ergo propter alios fines non fierent, aut fieri finirentur. An vero huiusmodi herbæ sint factæ hoc die tantum in potentia, vel etiam in actu, magis dubitari potest. Distinctio, ut ne tamen vtendum videtur. Nam vel ista sunt dictæ plantæ, quæ ex proprio semine generantur, vel tantum sunt ex quadam putredine terre, aut aëris, quarum, vel aliquorum mistorum, ut experientia compertum est. Quæ sunt prioris generis credendum est fuisse factas hoc die non in virtute tantum, sed in actu, propter rationes supra factas, quæ in omnibus huiusmodi plantis vniuersaliter procedunt, etiam si minus perfectæ, vel minus necessariae, aut fructuosæ sint. De posterioribus vero non est necesse, ut fuerint in actu productæ, sed in potentia, passiva quidem terre, & aquæ, actiua autem Solis, & aliorum astrorum. Quia huiusmodi herbæ non sunt quasi per se intentæ ad ornatum, vel commoditatem vniuersi, sed quasi per accidens ex concursu plurium causarum vniuersalium sequuntur: & ideo non oportuit, ut Deus à principio sua sola virtute hæc faceret: nam primario, & ex se non ad corruptionem, sed ad perfectionem conferendam operabatur. Fuit tamen consentaneum providentiæ Dei finire, hæc fieri concurrente cum causis secundis, quia hoc ad munus vniuersalis causæ pertinet. Ita notant Tornelius in 1. tom. die 3. numero 10. vbi plura alia inducit exempla huiusmodi plantarum. Et quamuis spinas, & tribulos non numeret, ad hoc tamen genus pertinere videntur: & ideo verisimile est, ante peccatum primi hominis actu non extitisse, non quia sine peccato futura non essent, sed quia quæ præcessit tempus sufficiens, ut ex terra, per efficientiam Solis & stellarum procrearentur. Nihilominus tamen discursu temporis producendæ essent, etiam si peccatum non fuisset. Quia etiam illi essent, nullum nocumentum, vel penam inferrent hominibus, & alias utilitates habere potuissent, & lex generalis obseruaretur, quæ Deus ita administrat omnia, quæ creauit, ut etiam ipsa propriis exercere, & agere motus sinat. Quæ est Augustini sententia libr. 7. de Ciuit. cap. 30.

Neque contra hoc obstant verba Genes. 3. Primo, quia, ut notant Augustinus, & Diuus Thomas ibi non dicitur absolute de terra, spinas, & tribulos germinabit, sed additur, produceret quidem terra spinas, & tribulos, sed illa in penam, vel in commoditatem hominis non redundarent, ut in sequenti dubio magis declarabitur. Post peccatum a hæc cedunt in hominis penam, quod significatum est per illud additum, germinabit tibi, hoc est, in pa-

Ex parte consentiunt Basil. Ambros. Beda Rabanus, Damascenus, Aiciuin.

Confirmatio.

10. Oppositum verius.

Id probatur quoad vegetabilia, venenosa.

SVARE
de Angeli
re 6. dierum
anima.

JD. V

in penam delicti tui. Et ita est limitanda sententia Basilij, & Ambrosij de spinis rosæ, scilicet, quod sine peccato non inferretur homini, vel minimam lesionem, quia ita erat corpore, & animo perfectè dispositus, ut facile posset etiam vtendo huiusmodi rebus, omnem ab eis incommoditatem cauere: non verò quod simpliciter tales spinæ non essent. Quod si amplius illorum Patrum verba significat, eorum sententiam non sequimur. Sicut etiam Augustinus quam prius tenuerat, postea non probauit. Vnde ad confirmationem respondetur, illa verba, & vidit Deus, quod esset bonum, in omnes plantas etiam venenosas, vel incommoditates aliquas afferentes, conuenire, quia omnes habent perfectionem, quam ex natura sua postulant. Maxime, quæ hoc locum habet in illis, quas Deus per se, & actu produxit, quia omnes fuerunt accommodatæ ad finem à Deo intentum, & omnes habent aliquem vsum vtilem, vt diximus. Et latè prosequitur Augul. lib. 1. de Gen. contr. Manich. cap. 16. Ac denique omnes secundum genus suum semen proferunt, & ideo suprà dictis verbis Genesis sine dubio comprehenduntur.

Quarta interrogatio est, vtrum Paradisus terrestris fuerit hoc die productus, seu plantatus, & sub generalibus verbis, *germinet terra, & protulit verum fructum suum*, fuerit comprehensus, licet in specie declaratus non fuerit. Et ratio dubitandi esse potest, quia si opus tam insignie fuisset hoc die factum, verum simile est, fuisse in specie narrandum: ergo è contrario ex Moysi taciturnitate coniectura sit, non fuisse Paradisum hoc die factum. In contrarium verò est, quia statim in cap. 2. dicitur: *Plantauit autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat.* Ex quibus verbis aperte colligitur, Paradisum fuisse intra hos sex dies factum: tum quia hoc ad minimum significat illa particula à principio. Tum etiam, quia cum homo creatus fuit, iam Deus Paradisum plantauerat, vt in eisdem verbis aperte continetur: homo autem creatus fuit sexto die: ergo ante illum fuit factus Paradisus. Sed nulla est ratio cogitandi fuisse plantatum in die quarto, vel quinto: ergo in tertio plantatus est. Atque hæc posterior pars communis est, & argumento facto sufficienter probari videtur. Coniectura verò in contrarium nullius momenti est, alioqui etiam probaret, in nullo sex dierum factum esse Paradisum, quia in nullo specialis eius mentio fit. Non fuit igitur hoc necessarium, quia illud opus ad vniuersalem mundi fabricam, vt sic dicam, non spectabat, sed specialiter ad statum hominis, & ideo peculiaris eius mentio in commodiorem locum referuata est: satisque fuit particulare illud opus in generali plantatione vniuersi, vt sic dicam, comprehendere.

Nec designari potest aliud tempus magis opportunum. Nam sicut hoc die omnes alias terræ partes Deus aptè disposuit, ad eas plantas producendas, quas in vnoquoque loco facere decreuerat. Ita etiam partem illam terræ, in qua Paradisum plantare volebat, simili peculiari modo disposuit, & fecundauit. Et similiter vnico illo verbo *germinet*, illi parti terræ, sicut cæteris omnibus iuxta vniuersi cuiusque proportionem imperauit. Alioqui oportuisset vel illam partem terræ ab efficacia illius iustionis excipere, ita vt pars illa terræ sine ornatu plantarum manserit, quod incredibile est, & contra generalitatem illius diuini imperij: vel dicendum erit, prius Deum plantasse illum locum generali modo, & paulo post plantationem illam in aliam maioris pulchritudinis, amentitatis, ac suauitatis transmutasse, quod superfluum est, cum diuina operatio hæc tarda molimina nesciat. De hoc autem loco in sequenti libro ex professo dicturi sumus. Nunc solum aduer-

Suare de opere sex dierum;

to, propter ea, quæ in præcedenti dubio dicta sunt, probabile esse, si homo in innocentia permansisset, in illo loco non fuisse futuras spinas, & tribulos, neque similes herbas, quæ & fructus terræ vtilis impedire solent, & in illo statu nullam vtilitatem possent homini afferre. Et ideo meritò dictum esse homini post peccatū, *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi.* Nam si homo non peccasset, semper in Paradiso permansisset, in quo terra ferè nullo labore culta, sine impedimento illi fructificaret: propter peccatum autem inde eiectus est in terram, quæ non sine magno labore daret fructus, & spinas, ac tribulos germinaret, quæ & molestiam inferre, & magna ex parte vtilis fructus impedire solent. Et hunc sensum habet maledictio terræ, quam post peccatum Deus homini manifestauit.

Quinta dubitatio est, in quo statu, augmento, seu dispositione creauerit DEVS singulas plantas, id est, an creauerit arbores perfectas, vel tantum inchoatas, & an cum fructibus, vel folijs, aut floribus. Item an produxerit fegetes recenter natas, vel perfectas, & aptas ad messem, vel in aliquo statu medio, & simili modo de cæteris. Aliquibus enim visum est omnes arbores, & plantas fuisse per vniuersum orbem productas in perfecto augmento, & cum fructibus maturis. Quia DEVS perfecta sunt opera. Sed verior sententia est, hoc non oportuisse ita fieri simul in vniuerso orbe, quia neque ad ornatu orbis id erat necessarium, nam potius miræ quadam varietate decorari poterat, (vt statim dicam) neque etiam ad perfectionem diuini operis spectabat: nam hæc perfectio sapientie in proportionem magis, quam in æqualitate consistit. Neque etiam erat necessarium ad sustentationem hominis, vel animalium, quæ quinto, & sexto die creanda erat, quia in singulis speciebus pauca indiuidua producenda erant: ideoque tot fructibus simul creatis non indigebant. Ac denique illa æqualitas non erat proportionata omnibus regionibus, & climatibus vniuersi. Vnde obseruandum est, in eodem momento, in quo fuit mundus consummatus, cœpisse etiam in terra illas temporum varietates, quas in vere, æstu, autumno, & hyeme experimur. Nam hæc varietas fit per motus cœlorum; qui motus in primo & quarto die facti sunt. Varietas autem illorum temporum in diuersis regionibus inceptit, quia si fortasse tempus illud respectu habito ad hoc hemisphærium fuit ver, respectu alterius fuit autumnus, & in vna parte fuit hyems, in alia verò æstas, sicut nunc etiam contingit: est enim eadem ratio, & proportio.

Hoc ergo posito dicendum est, in omni loco terræ fuisse plantas productas in statu perfecto singulis regionibus accommodato pro illo tempore anni, in quo talis regio terræ facta est, atque esse incepit. Atque ita vbi erat hyems, plantæ habuerunt illam perfectam, quam in hyeme naturaliter habere possunt, & simili modo de cæteris tribus temporibus anni. Quod si velimus etiam in singulis distinguere principium, medium, & finem, eadem proportio in eis seruanda est. Nam, verbi gratiâ, in principio veris solent arbores florere, postea frondere, deinde fructus emittere, & sic consequenter. In diuersis ergo regionibus, vel prouincijs, prout hanc temporum varietatem participare cœperunt, cum simili varietate arbores, & plantæ perfectionem habuerunt. Vnde fit, vt illam perfectionem, quam arbores in qualibet parte anni in eadem terra conferuant, simul habuerint hoc die omnes arbores, vbiq; productæ. Qualis est, verbi gratiâ, perfecta magnitudo, seu augmentum, quia cum illa perfectio non minuiatur, neque augeatur propter temporum anni varietatem;

Si Adam nō peccasset in paradiso, nō essent noxia vegetabilia.

15
Quæstio in quo statu produxerit Deus vegetabilia.

Resoluitur putantes fuisse vbiq; productas in statu perfecto.

Notatio pro vniuersi sententia.

16
Statuitur vniuersa sententia.

rem, potuit commodè, & connaturaliter omnibus arboribus ubique productis simul tribui: & ideo ad perfectionem operis Dei pertinuit, ut ita fieret. At verò quia flores, folia, fructus, & eorum maturitas distinctam eorum temporum qualitatem requirunt, ideo in his varietas cum debita proportionem seruata est: & in hoc magis est sapientia, potentia & perfectio diuini operis manifestata. Ita docuerunt inter alios Pererius in fine operis 3. diei, & Molina de opere sex dierum, disp. 12. & 14. Fundamentum autem non est aliud, nisi quod exponendo rem ipsam indicatum est. Atque hinc de Paradiso terrestri constat ex cap. 3. Genesim, statim in principio habuisse fructus maturos, nam de vno illorum, tulit Eva. & comedit, & dedit viro suo. qui comedit itemque fuisse tunc folia ficus, ex quibus Adam, & Eva fecerunt sibi perizomata. Inde tamen colligendum non est, in eodem statu creatas fuisse ubique omnes arbores: sed colligendum potius est, in ea regione, seu loco Paradisi tempus fuisse idoneum, ut in eo arbores, & folia, & fructus maturos, & omnem aliam similem perfectionem connaturaliter habere possent.

Fundamentum eius unde habetur.

Applicatur data resolu- tio plantis paradisi.

17. Dubium in- cident.

Exponitur sensus du- bi.

Qui hinc inde sentiat vide etiam Contimbricenses 8. phy- coe. 2. q. 3. a. 2. Clauum in c. 2. spha- re.

Autoris indicium.

18. 6. Quæstio ac partis ne- gantis mo- tiua.

Occasione vero huius puncti tractant hoc loco auctores, præsertim duo allegati, aliud de tempore anni, in quo productus est mundus, an scilicet, in æquinoctio vernali, vel in autumnali, vel in neutro, sed in æstate, v. g. Cum autem dictum sit, hæc omnia tempora simul cum mundo in diuersis eius partibus incepisse, non potest dicta quæstio habere locum, nisi habito respectu ad certam terræ partem, seu regionem. Et quoniam in superioribus dictum est, Deum in creatione mundi, & à principio eius ad hoc nostrum hemisphærium, & in eo ad eum locum, in quo & Paradisus erat futurus, & homo creandus, respectum habuisse: ideo per comparationem ad illam terræ partem dicta quæstio tractatur. In qua prædicti auctores contraria sentiunt, nam Pererius vult creatum esse mundum in æquinoctio autumnali, Molina verò in vernali, vel prope illud, seu in veris initio. Fundamenta vtriusque partis, in ipsis legi possunt, nunc enim cōtrouerſiam hanc latius expendere non decreui: tū quia præſenti inſtituto non eſt neceſſaria: tum etiam, quia vix aliquid addere poſſum his quæ prædicti auctores eruditè tractant: tum denique quia neutra pars firmum habet fundamentum. In re tamen dubia, & quæ mera ratione definiri non poteſt, ſententia, quæ aſſerit, mundum fuiſſe creatum in æquinoctio vernali, præferenda videtur. Tum quia Patres communiter illam ſequuntur: tum etiam quia eſt magis conſentanea rationi, his ſuppoſitis, quæ de Paradiso terreſtri Scriptura narrat. Coniecturæ autem, quæ ex alijs locis Scripturæ pro vtraque parte ſumuntur, facilem reſponſionem habent, ut in eiſdem aucto- ribus videri poteſt.

Sexta dubitatio eſt, an mineralia, ſeu metalla, quæ in viſceribus terræ inueniuntur, fuerint hoc die facta. Et ratio dubitandi eſt, quia Moſes neque illa in particulari numerat inter res hoc die productas: neque etiam ſub generali nomine plantarum, illa comprehendere potuit, quia non ſunt plantæ, neque vitam habent vegetatiuam. Accedit, quod iſta non pertinent ad ornatum terræ, hoc autem die tantum facta ſunt, quæ terræ ſuperficiem ornant. Denique hæc miſta non eſt neceſſe fieri per propagationem, neque per feminalem rationem, ſed ſufficienter fieri poſſunt ex materia elementari, ſeu miſtione elementorum cum Solis, & aſtrorum efficientia: ergo non fuit neceſſarium immediatè produci ab auctore nature. Sic enim antea dicebamus, plantas, ſeu herbas imperfectas, quæ abſque ſemine generantur actione Solis, non fuiſſe in principio immediatè à Deo pro-

ductas, idemque inferius dicemus de animalibus, quæ ex putrefactione generantur. Ergo maiori ratione neceſſarium non fuit, hæc metalla immediatè à Deo produci.

In contrarium verò eſt. Primo quod hæc metalla ad mundi decorem, & perfectionem ſuo modo pertinent: ergo debuerunt ſimul fieri cum mundo ab illius auctore. Secundo quia, quod Moſes illorum mentionem non facit, nullum argumentum eſt, quod non fuerint facta, quia Moſes non omnia expreſſe narrauit, ſed ea, quæ præcipua ſunt, & conſpicua hominibus: hæc autem occulta ſunt. Et præterea adeo ſunt terræ admittiſſa, ut ab illa difficulter diſtinguantur. Quas duas rationes, ob quas hæc à Moſe fuerint omiſſa, tradit D. Thomas quæſt. 69. artic. 2. ad 3. Non tamen diſtincte declarat, an fuerint actū producta, videtur autem id ſupponere. Et cum imitatur Pererius. Molina verò diſput. 11. ſimpliciter affirmat, ita credendum eſſe. Additque hæc fuiſſe facta hoc die ante plantas, quando Deus vniuerſam terram (ut ita dicam) commouebat, ut locum aquis præpararet, quod eſt probabile iuxta ea, quæ ſupra diximus. Facile tamen deſendi poſſet tantum fuiſſe facta in potentia: nam hoc etiam ſuperiores rationes probabiliter ſuadent: neque negari poteſt, quin ſaltem hoc modo facta fuerint. De quo videri poſſunt Conimbricenses in Meteoris tractat. 11. capite ſecundo. Omnibus verò penſatis probabilius apparet, hæc omnia à principio fuiſſe actū producta. Vnde non multo poſt in vſum hominum venerunt, vt Gen. 4. legitur.

CAPVT VIII.

Quomodo ſol, & luna, cæteriq. planeta & ſtella, quarto die producta fuerint.

Opus quarti diei his verbis Genesim. primo narratur, Dixit autem Deus ſani luminaria in firmamento caeli & diuidant diem a noctem & ſini in ſigna & tempora, & dies, & annos, ut luceant in firmamento caeli, & illuminent terram, &c. Quæ verba, ſuppoſitis, quæ hæc tenus diximus, magnam habent difficultatem. Quia ex vna parte niſi his verbis fiat, ſignificari videntur, Deum hoc die produxiſſe ſolem, & lunam, & aſtra ſimpliciter, & quoad ſubſtantiam eorum, quia illa omnia ſunt res ſubſtantiales ſubſtantia autem non dicitur fieri ſimpliciter, niſi quando ſubſtantialiter produciuntur. Ergo cum Scriptura dicat, Deum præcepiſſe, ut luminaria fierent, & ita factum eſſe: iterum dicat, Facti ſunt duo luminaria magna, & ſtella. Videtur ſatis aperte ſignificare, hæc omnia fuiſſe hoc die ſubſtantialiter producta. Nam (ut ſæpe dixi) Scripturæ verba ſimpliciter, & in ſua proprietate accipienda ſunt præſertim in hiſtorica narratione. In contrarium verò eſt, quia multa ſunt à nobis in ſuperioribus dicta, quæ cum hac ſimplici intelligentia ſubſiſtere non poſſunt. Nam in primis diximus, omnes caelos in principio, & (ut ita dicam) ante omnem diem fuiſſe creatos, & conſequenter fuiſſe integros, & perfectos, omnibusque partibus ſuis conſtantes: ſed omnia aſtra cum ſole etiam, & luna ſunt partes orbium celeſtium, & eiſdem ordinis, ſeu incorruptibilis nature: ergo ſimul cum orbibus creata ſunt. Probatur conſequentia: tum quia alijs caeli non fuiſſent in principio integri: tum etiam, quia alijs loca illa, quæ aſtra in caelis occupant, ſeu replent, aut fuiſſent vacua his tribus diebus, aut eſſent ibi alia corpora, quæ inde fuerint hoc die expulſa, vel per annihilationem, vel per mutationem localem, vel per conuerſionem in aſtra. Quæ omnia vel ſine inconuenienti, vel ſine aliquo miraculo, aut præternaturali